

Egyetemi doktori (PhD) értekezés tézisei

**A regéci uradalom gazdaság- és társadalomtörténete a
Rákóczi család birtoklásának időszakában
(1646–1711)**

Veres Tünde

Témavezető: Prof. Dr. Papp Klára

**DEBRECENI
EGYETEM**

DEBRECENI EGYETEM

Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola

Debrecen, 2021.

1. Az értekezés előzményei, körülhatárolása és célkitűzése

A dolgozat a regéci uradalom 17. századi gazdaságtörténetét állítja középpontba. Időhatárunkat a Rákóczi család birtoklása szegélyezi, tehát az 1646-os évtől 1711-ig vizsgáltuk az Abaúj megyei birtokok gazdálkodását. Maga a téma meglehetősen terjedelmes, hiszen az uradalom gazdasága nem csak a földesúri kézben lévő föld- és szőlőterületeket érinti, hanem a jobbágyi gazdaságot is, tekintve, hogy utóbbi annak mozgórugója, attól nem elválasztható egységet képez. A jobbágyi gazdálkodás vizsgálata pedig magával vonja a társadalom vizsgálatát is. A dolgozat mindezekre ki is tér, azonban annak középpontjában az uradalom allodiális gazdálkodása áll, így a társadalom, s annak változásának részletekbe menő feltárásától eltekintettünk.

Témaválasztásunkat két dolog indokolta. A szerző évek óta foglalkozik a regéci uradalom történetével. Ennek keretében feldolgozta a vár és a hozzátartozó részek birtoklástörténetét, amelynek fontosabb részletei bekerültek a jelen dolgozatba. Erre azért volt szükség, mert ezek ismertetésével megérthetjük, hogyan, milyen indokkal került az uradalom a Rákóczi család kezére, továbbá megismerhetjük, milyen út vezetett a birtok képeznek kialakulásához. A szerző a birtoklástörténet feldolgozása során találkozott a regéci részek 17. század eleji gazdasági irataival, ami elvezet minket a második indokhoz.

Amellett ugyanis, hogy a birtoklástörténet sem tartozott a legtöbbet kutatott témák közé a történészek körében, a gazdaság tekintetében ez az úr még nagyobb volt. A gazdaságtörténeti kutatás ma már nem tartozik a legpopulárisabb irányok közé, ezért is csak négy nevet tudunk említeni, akik kifejezetten a regéci uradalommal foglalkoztak.

A dolgozat arra keresi a választ, hogy a Rákóczi család nevéhez köthető 1646–1711 közé eső időszak milyen változásokat hozott az uradalom gazdaságában? Hogyan alakult az allodiális gazdálkodás a 17. században, mely ágé volt a vezető szerep? Hogyan, milyen hatékonysággal irányították az uradalmat? Ismerve, hogy a 17. század végére egyes uradalmakban fellendült az ipari tevékenység, tapasztalható-e ilyen Regéc esetében is? Növelelt-e majorságaik számát a Rákócziak, azok tisztviselői milyen gondot fordítottak a gazdaság fenntartására? Végző soron beszélhetünk-e gazdasági prosperitásról?

2. A források és alkalmazott módszerek vázolója

Az első ilyen mű a 20. század első évtizedeiben íródott, amikor a gazdaságtörténeti kutatások fellendülőben voltak, s sorra születtek a különböző uradalmak gazdálkodását feltáró

történeti munkák. Jármay Edit is a Domanovszky-iskola égisze alatt foglalkozott Regécceel, amelynek eredményeképpen 1930-ban közreadta „A Regéczi uradalom gazdálkodása a XVIII. században” című összefoglaló művét.

Jármay Regéc gazdasági irányításáról egy átfogó képet kívánt alkotni, ennek megfelelően részletezte a birtok tisztjeinek sorát, s azok munkakörét, s összességében azt, hogyan végezték az uradalmi allodiaturán a gazdálkodást. Vizsgálata legnagyobb részt a 18. századot fedi le, tehát azt az időszakot, amikor az uradalom már nem a Rákóczi család, hanem az osztrák herceg, Trautsohn Lipót birtokában volt. Csupán érintőlegesen foglalkozott 17. századi adatokkal, azok is csak az 1646-os, illetve 1697-es évet fedik le. Ezen adatok szerepe az összehasonlítás, s egyáltalán nem az adott korszak gazdaságának bemutatása volt. Összevetéseiben a jobbágyok, a pusztatelkek számát és a learatott gabona mennyiségét tünteti fel. Adatai azonban sok helyen hibásak, ugyanis kritika nélkül átvette az urbáriumokban feltüntetett számokat, pedig ezek a források nem kevés számolási hibát tartalmaznak, kutatásunk során mi is többel találkoztunk.

Bakács István a birtokok tulajdonlását és levéltárának sorsát vizsgálta. Tanulmányában az egész 18. századra kitekintve részletezi, hogyan alakult ki a Trautsohn család birtoklása alatt az uradalom levéltára és az milyen iratokat tartalmaz. Műve kevésbé gazdaságtörténeti jellegű, de a levéltár bemutatása mellett Jármayhoz hasonlóan kitért még a kormányzati rendszer bemutatására is.

A regéci uradalmat érintő feldolgozások megemlézése során nem mehetünk el Makkai László munkássága mellett. A felső-magyarországi Rákóczi uradalmak gazdasági vizsgálatát középpontba állító írásaiban többször is foglalkozott a regéci uradalommal. „I. Rákóczi György birtokainak gazdasági iratai” című, 1958-ban írt, máig alapműnek számító könyvében feldolgozta mind a magyarországi, mind pedig az erdélyi birtokok fennmaradt forrásait. Regéc esetében ez csupán az 1646. évi összeírást érintette. Makkai más műveiben is felhasználta a 17. századból származó regéci gazdasági adatokat, így többek között a „Paraszti és majorsági mezőgazdasági termelés a XVII. században” című összefoglalása is magába foglal több fontos adatot is. Bár tanulmányaiban, könyveiben rendkívül részletesen taglalja a különböző uradalmak gazdasági teljesítését, a jobbágyi és majorsági bevételeket, azokból fontos, a gazdaságtörténeti vizsgálatokra máig fontos következtéseket levonva, mégsem mondhatjuk, hogy munkásságával feldolgozta volna a regéci uradalom 17. századi történetét. Hiszen csupán kiragadott adatokra hivatkozik, amelyekből önmagukban nem lehet következtetni a regéci gazdálkodás menetére.

Jármay munkája után nagyon sokáig senki nem foglalkozott hasonló részletességgel a vizsgálatunkat képező birtokokkal. Ezt követően Czinger Brigitta volt az első, aki vizsgálat alá vette az 1646-os urbáriumot. Bár Makkai azt előtte már közreadta, s feldolgozta, Czinger új irányból próbálta megközelíteni az abban szereplő adatokat, arra keresve a választ, mi volt az oka a tapasztalható negatív gazdasági-társadalmi változásnak. Kutatásában I. Rákóczi György háborúinak hatására koncentrált, arra, hogyan befolyásolták az uradalom életét, milyen kihatással voltak rá. Czinger azonban kutatásában nem lépett tovább. Az általa kapott eredményeket ugyan más bortermelő vidékeken tapasztalhatókhoz hasonlította, a későbbi korok változásaira azonban már nem tért ki. Pedig ez további adalékot adhatott volna számára arra nézve, hogy I. Rákóczi György hadainak pusztítása meddig tartott, képes volt-e a regéci uradalom regenerálódni.

Az, hogy csak ilyen kevesen foglalkoztak behatóan a regéci uradalom gazdaságával, nem jelenti azt, hogy az teljesen kikopott volna a történelmi köztudatból. Bizonyos adatait számtalan helyen, számtalan kutató felhasználta, különösen a mezővárosok kutatásával kapcsolatban. Orosz István a hegyaljai társadalmat vizsgálva többször kitért a regéci uradalom területén élő taksás nemesekre, azok számarányának változására. De Varga János vagy Maksay Ferenc is felhasználta az egykori Rákóczi birtok egy-egy adatát. Röviden szólva, teljes, átfogó mű nem készült az uradalom 17. századi gazdaságára vonatkozóan. Ez az úr pedig arra sarkalta a disszertáció készítőjét, hogy ezt a fehér foltot a lehetőségekhez mérten minél jobban beszínezzék, s kiegészítő adatokkal szolgáljon Regéc eddig ismert történetéhez, igyekezzen annak minél teljesebb feldolgozását elvégezni.

A forrásgyűjtés során szembesültünk az addig állandó megbúvó kérdésre adandó válasszal, miszerint miért nem történt még meg eddig a 17. századra vonatkozó gazdasági vizsgálat? Azért, mert az adott időszakból csak nagyon kevés forrás maradt fenn. Gyakorlatilag az 1640–1650-es évek adatai ismertek, majd egészen 1680-ig csak elvétve akadhatunk olyan forrásra, amely Regéc-hez kapcsolódik. Amely anyag rendelkezésünkre áll, a Magyar Nemzeti Levéltár különböző gyűjteményeiben szétszórva található. A Rákóczi szabadságharc eleste után ugyanis a családi levéltár a császári csapatok kezére került, ahonnan a Szepesi Kamarába, majd Pozsonyba szállították. Ott elkezdték rendezésüket, ami azt jelentette, hogy sok olyan irattól megszabadultak, amelyek hasznát már nem lelték. S ugyan mire is lehetett használni uradalmak több évtizedes, rég „értelmét vesztett” gazdasági feljegyzéseit? A Rákóczi anyag az Országos Levéltár létrejöttékor szenvedett további károkat. Ekkor, 1784-ben, Pozsonyból Budára szállították, ahol a megmaradt dokumentumokat kiszakították addig rendjükből. A második világháború alatt a levéltár épülete bombatalálatot kapott, amely után keletkező tűzvész a

Rákóczi család levéltári anyagát érintette az egyik legsúlyosabban. A fennmaradt anyag rendezését az 1950-es években kezdték el, rendezőelve a Rákóczi szabadságharc volt, így csak az ahhoz kapcsolódó anyagokat emelték ki a különböző gyűjteményekből.

Több fondot kellett tehát átnézni annak érdekében, hogy a lehető legtöbb, Regéccel kapcsolatos fennmaradt anyagot összegyűjtsük és feldolgozzuk. Az iratok egy nagyobb része E 197-es jelzettel az Archivum Patakiense Rákócziano-Trautsonianum megnevezésű fondban található. Mivel az anyag elsősorban a Trautsohn család birtoklása alatt keletkezett iratokat foglalja össze, ami maradt a Rákóczi birtoklás időszakára vonatkozóan jóval kevesebb, az is a 18. század első évtizedének végét öleli fel. Hasonlóan ezen évek gazdasági adatairól olvashatunk a „Gazdasági iratok” megnevezésű fondban, amely a Rákóczi szabadságharc iratainak részét képezi, G 29-es jelzettel. Rendelkezésünkre állnak még az 1680–1690-es évek iratai, amelyek nagy része a Szalay Gyűjtemény részeként lelhető fel (E 554). Vizsgálatunk során nagy segítséget jelentettek az online elérhető urbáriumok és becslések.

Magyarországi uradalom lévén csak nagyon kevés külföldön található forrás kapcsolható Regéhez. Ezek Kassa város levéltárában (Archív mesta Kosice) találhatóak meg. A dokumentumok nagyrészt a kassai polgárok tállyai szőlőbirtokainak eladásáról, illetve vásárlásáról adnak tanúbizonyságot. De a Schwarzenbachiana gyűjteményben megtalálhatóak még erdőbérletet, s szállítmányozást érintő források is.

Az 1640–1650-es évek irataiért ismételtén a Magyar Országos Levéltárat kellett meglátogatnunk, ahol a keresett évekre vonatkozó gazdasági iratokat a Nádasdy család levéltárában (E 185), s különböző, a kamarához kapcsolódó részekben leltük fel (E 205, 210). Azonban az 1660–1680 közötti időszak anyagait nem találtuk meg. Csupán a Rákóczi család levelezésében találtunk olyan forrásokat, amelyek gazdasági jellegűek voltak. Főleg egyik tisztartójuk, Bendi György küldött több tájékoztató írást, amelynek tárgya az adott évi vetés, aratás, vagy éppen árvíz volt.

Kutatási irányunkat két dolog befolyásolta, s terelte új mederbe. A dolgozat írója a Kollonich-Klobusiczky éra előtti időszak és igazgatás iratait átnézve többször is találkozott Draheim Vilmos nevével. Ezek között a források között voltak gazdasági jellegűek – összeírások, becslések, nyugták –, illetve magánéleti jellegű iratok, amelyeknek erős politikai színezete volt, tekintve, hogy a Thököly Imre fennhatósága alatti Szepesi Kamara belső harcaiba engedett betekintést. Mivel a Draheim életét és pályáját érintő anyag nem volt még feldolgozva, az Új Nemzeti Kiválóság Program keretében két ciklust érintő lehetőséget kaptunk arra, hogy ezen változtassunk, s egy hivatalnok karriertörténetét járjuk körül. Az erre irányuló vizsgálat elsődleges kérdése az volt, hogyan és miért ért börtönnel véget a kamarai prefektus

gyorsan felívelő pályája. A Draheim Vilmostal kapcsolat források nagyrészt egy helyen, a Thököly-szabadságharc levéltárában, s annak fondjaiban voltak megtalálhatók. A dokumentumok kisebb része pedig a külföldi leváltárakat érintették. Mivel Draheim Kassán élt, magánjellegű iratait Kassa Város Levéltárában találtuk meg. A hagyatéki jellegű források – testamentumok és birtokelosztás – pedig a Pozsonyi Állami Levéltárban (Slovenský národný archív) kaptak helyet. A hivatalnok-igazgatási karriert érintő mélyfűrés egyes eredményei dolgozatunk tisztviselőkre, illetve uradalmi igazgatásra vonatkozó fejezetében kaptak helyet. Elhelyezését két dolog indokolta. Egyrészt maga Draheim Vilmos – ha lazán is, de – kötődött a regéci uradalomhoz, mivel kamarai prefektusként egyes iratokat ő vizsgálta meg, illetve később is a konfiskált Rákóczi birtokok gazdasági ügyeivel foglalkozott – köztük Regéccel is. Másrészt a mélyfűrés arra is lehetőséget adott, hogy még széleskörűbben tudjuk bemutatni az uradalom igazgatási rendszerét, s az abban résztvevőket. Hasonló megfontolással kerültek a szövegbe a Jantó János személyét, illetve a Klobusiczky családot érintő adatok. Utóbbi tagjának, Klobusiczky Ferenc életének feltárása azért is fontos, mert neki az uradalmon belül is voltak birtokai, amelyek hozzájárultak a család gazdagodásához.

A kutatás irányát azonban nem ez, hanem a legalább 20 évet jelentő forráshiány befolyásolta a leginkább. Első célunk ugyanis a gazdálkodás teljeskörű feltárása volt, tíz évenkénti bontásban megnézni, hogyan változott a gazdaság. Ez a kérdés a későbbiekben sem változott, viszont a forráshiány miatt át kellett értékelnünk a vizsgálat módját. A regéci uradalom allodiális gazdálkodásának teljes körű felmérése nem volt lehetséges. Ezért kutatásunkat a fejedelmi család tulajdonlásának kezdeti, s végi állapotára összpontosítottuk. A Rákóczi birtoklás elejéről és végéről fennmaradt nagyszámú forrás ugyanis lehetőséget adott számunkra arra, hogy összehasonlítsuk e két időszak változásait, feltéve a kérdést, beszélhetünk-e prosperitásról ezen 1646-tól 1711-ig tartó időszak alatt?

Annak érdekében, hogy vizsgálatunkkal a lehető legszéleskörűbb képet nyújtsuk, s hogy elhelyezzük a kapott eredményeket az uradalom gazdaságtörténetében, összehasonlításainkat két irányba terjesztettük ki. Egyrészt bevontuk a kutatásba az Eszterházy Miklós tulajdonlása idején keletkezett iratokat, amely megfelelő kontrasztot adott számunkra. Másrészt idővonalunkat igyekeztük kitolni a Trautsohn birtoklás első éveire. Ezzel a szabadságharc hatását, illetve a 18. századi új birtokossal érkező változásokat kívántuk felmérni. Továbbá az „Eszterházy és Trautsohn források” egy keretet is biztosítottak kutatásunknak. Ez a keretbe foglalt kép azonban mit sem ér, ha nincs további összehasonlítási alap, egy támpont, amelynek segítségével országos viszonylatban tudnánk elhelyezni uradalmunk adatait. Ezért igyekeztünk a különböző gazdasági ágak felmérésekor más uradalmak gazdasági eredményeit is bevonni. A

vizsgálatba mind szomszédos, Rákóczi uradalmakat, mind pedig dunántúli uradalmakat is becsatlakoztattunk. Így a tokaji, szerencsi, ecsedi, murányi, szepesi, s rohonc-szalonaki uradalom egyes adatai is bekerültek az országos támpontot adó keretbe.

3. Az értekezés új tudományos eredményei

3. 1. Hogyan alakult az allodiális gazdálkodás?

Az uradalom allodiális gazdálkodásának vizsgálatát több részre bontottuk, amelyben a meghatározó elv természetesen a gazdasági ágak és egységek voltak. Ennek megfelelően a szőlő-, szántó-, rét- és erdőgazdálkodás külön került bemutatásra, ahogy az állattartás és az annak otthont adó majorközpontok is.

Hegyaljai uradalom lévén nem meglepő a szőlőterületek fontosságának jelenléte. A fennmaradt források jelentős része ezen mezőgazdasági ágazathoz kapcsolódik. Az uradalom dokumentumainak vizsgálata azt mutatja, hogy ezzel kapcsolatban egy jól, s komplexen működő rendszert hoztak létre, amelynek különböző szintjei voltak, s ezt a rendszert alakították is. Az egyik lényeges változás, ami felfedezhető a század eleji és végi feljegyzések összehasonlításával az az, hogy az allodiális szőlőket igyekeztek egy tagba szelektálni, amely szelekció a rosszul termő, illetve parlag/parlagodó területeket érintette. Ennek is megvoltak azonban a maga előzményei. Az említett termelési racionalizáció mögött az az elképzelés állt, hogy az egymáshoz közel elhelyezkedő szőlők művelése sokkal könnyebb, legyen szó akár az egyes munkák elvégzéséről, akár a munkaerő mozgásáról, illetve a jobb állapotban lévők kevesebb ráfordítással is több termést hozhattak. Még mielőtt azonban ez az elgondolás megszületett volna, a Rákóczi család, illetve a termelést irányító embereik az ellenkező irányvonalat képviselték: minél több szőlőt becsatolni az allodiális termelésbe. Ennek eredményeként 1680-ra már közel dupla akkora volt az allodiális szőlőterület, mint 1646-ban. A 17. század ezen időszaka azonban egybeesett az egész országra jellemző munkaerőhiánnyal, amely a jobbágyok elmenekülésével, a háborúk okozta népességfogyással, s a tömeges nemesítésekkel van összefüggésben. Ennek a folyamatnak a hatásai pedig a megszorított allodiális szőlőbirtokokon is megmutatkoztak. A 45 szőlőből (1680-ban) 7 volt teljesen pusztva, további 7 pedig műveletlen, elburjánzott. Minden bizonnyal ez a kép járulhatott hozzá a fentebb említett racionalizációhoz, amelynek első lépése volt a rossz termésű szőlőterületek dézsmára osztása, eladása vagy bérbeadása volt, s amely intézkedésekkel az uradalomnak kettős haszna is származott. Az addig kihasználatlan területek újra bevételt termeltek – amely a

rendelkezések, főleg a dézsmára osztás, fő célja volt –, s a jobbágyság is szőlőterületeket nyert, amelyből a városiak és nemesek tömeges megjelenése miatt egyre jobban kiszorultak. Bár ezen intézkedések már az 1660-as évektől, ha csak nagyon ritkán is, de jelen voltak, a legnagyobb változást a regéci szőlőket 1686-tól kezelő kamarai vezetés eszközölte. 1691-ig drasztikusan csökkentették az allodiális kezelésben lévő szőlők számát. Vagyis a már többször említett átalakítás nagyobb léptékű előirányozása inkább köthető a Szepesi Kamarához, mint a Rákóczi családhoz. A Kamara hamarabb felismerte, hogy jövedelmezőbb kiadni bérbe vagy dézsmába az említett területeket. Az ekkor kialakult rendszert vitte tovább II. Rákóczi Ferenc is, aki, miután visszakapta családi birtokait, nem eszközölt további változtatást. Lényegesebb változtatásnak csak a tállyai és szántói szőlők közös kezelésbe vonása tekinthető.

Az intézkedések eredménye a termésmennyiségen lehetne mérhető. A feltételes mód azonban nem véletlen. A mezőgazdasági termelést több tényező is befolyásolta, s ez a 17. század során fokozottan igaz volt. Ezek részletezése előtt ki kell térnünk a korszakon átívelő terméseredményekre. 1650-ig exponenciális nő ez az érték, majd az említett éven megtorpanást, sőt, jelentős visszaesést tapasztalunk. A jelenség nem egyedi, az egész térséget érinti, amely alapján ennek háttéréként nagyobb volumenű eseményt kell keresnünk. Általában a régiót érintő háborúkat lehet felelősnek megtenni ilyen esetben, azonban II. Rákóczi György seregei csak 1655-ben indulnak Lengyelország felé, érintve uradalmunkat is. Így csak az időjárást tudjuk megtenni bűnösnek, amelyet a regéci provizor levele is alátámaszt. Nem ez volt az utolsó év, amikor az időjárás közbeszólt. Az 1680-as évek magas terméseredményei után az 1689-től tapasztalható fokozatos csökkenés 1696-ban érte el a mélypontját, amely időszak egybevág a kis jégkorszak periódusával. A 18. század első évtizedei még rosszabb eredményeket mutatnak, amely egyértelműen a szabadságharc velejárója volt. A terméseredményekkel kapcsolatban még egy fontos pontra ki kell térnünk. A források vizsgálata a majorsági borbevételek csökkenése mellett azt is kimutatta, hogy a dézsmaboroknál ugyanez, sőt nagyobb mértékű visszaesés figyelhető meg már 1650-től. Ez összehasonlításban semmiképpen sem azonosítható a majorsági szőlőterületek növekedésével! A jelenség inkább a szőlő-kiváltságolásokkal hozható összefüggésbe.

Összegezve van tehát szándék a Rákóczi család részéről arra nézve, hogy változtasson a szőlőtermelésen, azonban a kevésbé kifizetődő módszert alkalmazták a rossz termésű földek megtartásával. De még így magasabb terméseredményekkel találkozunk korszakunk elején. Miért? Úgy véljük, a fentebb említett tényezők állhatnak a háttérben. A kis jégkorszak, illetve a háborúk annak minden velejárójával.

Hasonló központosítás figyelhető meg a szántóművelés területén. A szőlőterületektől eltérően azonban itt nem húzható éles vonal, amely megadná a változtatás kezdeti időpontját. Amit látunk az az, hogy 1646 és 1712 közötti időszakban folyamatosan nőtt a majorsági szántóként nyilvántartott területek nagysága. A leglényegesebb változtatás azonban mégis az, hogy a növekedés is meghatározott területeken történt, szántóművelési központokat alakítva ki a Szerencs patak folyásának irányában. Ezek a központok Fonyt, Tállya-Rátkát és Szántót jelentették. Viszont az adat csalóka lehet, mivel a tényleges vetésterület csupán csak a harmada volt a feljegyzetteknek. Miért nem használták ki a rendelkezésre álló szántóterületeket? Az egyik válasz – amellet természetesen, hogy a földrajzi helyzet ezt eleve meghatározza – az uradalom profiljában rejlik. A szolgáló népesség csökkenésével a megmaradt munkaerőt inkább használták a szőlőkben, igaz, ekkor már nagy odafigyelést nem igénylő, ugyanakkor tömeges munkákra. Másrésztől nem is volt szükség arra, hogy maradéktalanul művelés alá vegyék a földterületeket. Nem volt rá szükség, mivel az adatok arra engednek következtetni, hogy az allodiális gazdaságok fenntartásának elsődleges célja nem a kereskedelemben való részvétel, hanem a belső gazdaság fenntartása volt. Ugyanez igaz a szőlőtermesztéssel kapcsolatban. Hiába tudjuk, hogy a 17. század elején élénk borkereskedelmi kapcsolat jellemezte az uradalmat, a későbbi dokumentumokban ennek nyoma sincs, a majorsági és dézsmaborokat a kocsmákon adták el belső fogyasztásra, mellesleg nem kis haszonnal. A szántóföldi növénytermesztés termékeit is belső fogyasztásra szánták – alkalmi munkások, béresek, официálisok fizetésére, megvendégelésre stb. De ha a földterület kihasználatlan, kevés a munkaerő, miért gyarapodik a földterület? A jelenség éppen hogy a pusztásodással van összefüggésben. Az elhagyott, korábban jobbágyi művelés alatt álló földeket az allodiumokhoz csatolták. Tehát a szántóföld növekedése leginkább az uradalom lakosságának csökkenésének, illetve annak a mutatója, hogy a jobbágyok egy része nagyobb hasznot látva a szőlőtermesztésben, felhagytak a szántóműveléssel.

Ahogy a szántógazdálkodás, úgy az állattenyésztés is másodlagos szereplő volt az uradalom gazdasági szervezetében. A majorközpontokban kialakított állattartás elsődleges feladata szintén a birtok személyzetének ellátását szolgálta. Jelentősebb hús és tejgazdaságról nem beszélhetünk. A majorokban tartott állatok közül a juhok száma volt számottevőbb, sőt, kijelenthetjük, hogy a juhtartás volt az, amelyre több gondot fordítottak, s ezen ágazaté volt a vezető szerep. Viszont, ha végigtekintjük a vizsgált korszakunk inventáriumait, nem a legidillibb kép rajzolódik ki előttünk a majorközpontokkal kapcsolatban. Romos, dűledezőfélben lévő aklok, pincék, használhatatlan gazdasági épületek, amelyek pusztulásáért több helyen is a német csapatokat tették meg. Bár a helyzet valóban nem a legtökéletesebb,

mégsem jelenthetjük ki, hogy a regéci majorgazdálkodás elmaradott lett volna. Megvoltak a maga hibái, kétségtelen, de a rendszer működött, s mindezek ellenére el tudta látni az uradalmat, s a majorság kiterjedt személyzete is egy mutató ugyanerre.

3. 2. Tapasztalható-e ipari fejlődés?

Ipar terén három részt tudunk elkülöníteni. Az üvegművességet, sör- és pálinkafőzést, illetőleg az uradalom területén ipari tevékenységgel foglalkozó lakosságot.

A regéci birtok első hutáját igencsak későn, 1698-ban alapították II. Rákóczi Ferenc kezdeményezésére. Az üvegműhelyekkel csak nyert az uradalom. Egyrészt az addig nagyrészt kihasználatlan erő és pénzforrást jelentő erdőségeket – amelyek nagy kiterjedésűek voltak Regéc körül – hasznosíthatták. Ebből a szempontból pedig érthetetlen, miért nem hoztak létre már korábban ilyen hutákat az uradalom területén. Főleg úgy, hogy tudjuk, más Rákóczi birtokokon volt, hogy egyszerre két ilyen létesítmény is működött. Tovább növeli ezt a kérdést az üveghuta alapításának másik haszna, a borosüvegek készítése. Bár az esetek legnagyobb részében a bor tárolására, szállítására hordókat alkalmaztak, a század végétől az úgynevezett sótos üveg is előkerült a bepincézések alkalmával. Az üveghuta Rákóczi-kori fejlesztéséről nem igazán beszélhetünk. Azt befolyásolta annak kései alapítása, majd a szabadságharc, amelynek következtében az üvegműhely is károkat szenvedett. Viszont látjuk jelét a művelés fellendítésének. Ez a Szilvássy István udvarbíró által építtetett kötőrő malomnál mutatkozik meg, amely gyorsabbá tette az üvegekészítés folyamatát. Ezt leszámítva a regéci huta a makovicai, egyben a kor technikai szintjén állt három kemencével, malommal, munkásoknak épített házakkal, istállókkal, kiépített csatornarendszerrel. Az ipari létesítmény felépítése volt az uradalom feladata. Annak működtetésének, s esetleges újítások létrehozásának terhe – pl. táblanyújtó kemence, több munkás tartása – már a bérlő vállát nyomta. A regéci huta ugyanis követve a kor szokásait, bérlői rendszerben működött. Mivel az üvegművesség nagy szakértelmet kívánt, a mesterek, tehát a bérlők, külföldről érkeztek. A regéci huta első bérlője, Hutnik Tamás is lengyel származású volt, s egészen a Rákóczi család birtoklásának végéig ő üzemeltette az üvegműhelyt, amely 1712-ben földesúri kezelésű lett. Adataink cáfolják Jármay, és Veres László megállapítását, akik szerint évekig bérlő nélkül működött az ipari egység. Valójában ez csak egy évig tartott, s 1713-tól újra lengyel mesterek működtek az uradalom területén. Korszakunkban a nagyobb fejlesztések hiányát a rossz bérlői konstrukció is befolyásolta. Az árendások ugyanis csak hároméves időtartamra kaptak engedélyt, amely után mindig újításért kellett folyamodni. Ez a szűkös időkeret pedig aligha adhatott esélyt elegendő

profit szerzésére, amelyből a munkások fizetése mellett a fejlesztéseket is fedezni tudta az adott mester. Ezen rendszer megváltoztatása már nem is a vizsgálatunk alá eső korszakban, hanem jóval később, a 18. század első harmadában történt, amely után a földesúr-üvegmester között létrejött bérleti szerződések már több évtizedre szóltak. De megérte-e a Rákóczi családnak a bérleti rendszer fenntartása? Az előállított termékek szempontjából egyértelműen igen. A Hutnikkal kötött szerződés értelmében a mester évente meghatározott üvegneműt volt köteles beszolgáltatni az uradalom részére. Tehát különösebb ráfordítás nélkül fedezték az üvegszükségletet. Az pedig egyáltalán nem volt sok. A számadásokból kitűnik, hogy rengeteg üveg porosodott a regéci pincékben. Pénzügyi szempontból ugyancsak megérte a bérleti fenntartás. Az indoklás ugyanaz: kis ráfordítás – nagyobb pénzügyi haszon.

A regéci uradalom sörfőző műhelyével kapcsolatban a vizsgált források egyértelműen cáfolják Jármay azon megállapítását, miszerint a birtokon 1646-ban még nem volt ilyen üzem. A valóságban már Alaghy Menyhért birtoklásának idején (1612–1631) a vár alatt elhelyezkedő palánkban készítették az alkoholos italt. Mivel régióinkban a borivásnak volt hagyománya, a sörkészítés, illetve fogyasztás nem emelkedett meghatározó jelentőségre. Ennek ellenére 1686-ig főztek sört, s tartottak fenn erre szolgáló létesítményt. A vár felrobbantásával, azonban a sörfőző is megsemmisült, s a termelést hiába próbálták meg újraindítani az uradalom más részein, az nem járt sikerrel, s 1697-ig annak váráslására kényszerültek. Ekkorra készült el az új műhely, immár Tállyán, majd néhány évvel később Fony településén is sört főztek. Bár kezdetben a sörnek nem volt akkora keletje a kocs mákon, a 18. század első évtizedének végén ez változott, s ezzel együtt a sörfőzések számát is fellendítették. A számadások vizsgálatából arra lehet következtetni, hogy e mögött a szabadságharc hatásait kell keresnünk. A sör előállítása gyorsabb volt, mint a boré, ráadásul olcsóbb is, s a kocs mákon is ki lehetett árulni, nem beszélve a tábori ellátásról. A 17. század végén épült sörfőző műhelyek már egy új gazdasági szellem alatt létesültek. Az üveghutához hasonlóan kezelésüket bérlőknek adták ki, s ugyanez volt elmondható a pálinkafőzésről és árulásról is. Utóbbi bár általánosságban a települések vették bérbe, előfordult, hogy egy-egy személy tette meg ugyanezt, szerevve kizárólagos jogot – így gyarapodást – az adott településen. A bérlői rendszer a Rákóczi-korszakban 1710-ben ért véget, amikor a sörfőzők visszakerültek földesúri kezelésbe. 3 évig a sörfőző mester az uradalom alkalmazottjaként dolgozott, majd ezt követően Moskovitz Fábán vette bérbe a létesítményeket 10 évre, akinek szerződése magába foglalta a sör- és pálinkafőzés kizárólagos jogát. A Rákóczi család birtoklásának idején nem tudtak ekkora bevételt szerezni a sörfőzésből. Bár a bérbeadás új szemlélete dicsérendő, az abban rejlő potenciál kihasználatlan maradt.

Az uradalom iparosainak száma sem volt magas. Bár a lakosságszámhoz viszonyított százalékos értékük növekedést mutat, ez az uradalom elnéptelenedésével van összefüggésben. Valójában a kézművesek száma nem változott jelentős mértékben a század elejéhez képest, számuk 20 és 30 között mozgott a vizsgált korszakban. Ismét, ha csak a százalékos értéket vesszük összehasonlításban más uradalmak adataival, akkor azt mondhatjuk, hogy a regéci adatok nem térnek el az országos trendtől. Valójában azonban ez a 20 és 30 közötti szám alacsonynak mondható. A regéci birtokokon tevékenykedő iparosok nagy része vargaként, illetve nem meglepő módon, bodnárként szolgált.

Az ő általuk taxaként beszolgáltatott termékek az uradalom gazdaságának körforgásába kerültek bele, vagyis azokat a fizetett alkalmazott kifizetésre használták fel, nyilvánvalóan a bodnárak által beszolgáltatott hordók nem értendőek ide. Nem csak a jobbágyi kézművesek munkái szolgálták a gazdasági önellátást, hanem a számadások alapján az említett ipari üzemeké is. Kereskedelemmel ezek esetében sem találkozhatunk. Pénzügyi szempontból tehát nem hoztak nagy hasznot az uradalom számára, viszont céljuk nem is ez, hanem a belső működtetés, az önellátás volt, amit viszont mind az üveghuta, mind a sörfőző abszolvált. Ipari fejlődés tehát már csak az üzemek létrehozásából és az új gazdasági szempontból – bérbeadás – is megmutatkozik.

3. 3. Milyen hatékonyságú az uradalom irányítása?

Az uradalom gazdaságának vizsgálatokor hangsúlyos kérdés, milyen hatékonysággal irányították a tisztek az uradalmat, s milyen gondot fordíthattak a gazdaság fenntartására. Az irányítási rendszer vizsgálatokor három időszakot tudunk elkülöníteni, amelyet a Rákóczi birtoklás változásait követték. Az első, 1646 és 1686 közé eső szakasz a megelőző időszak birtokigazgatási rendjét vitte tovább. Ez a rend pedig az országos irányvonalától nem tért el, sőt, még az abban bekövetkező változás is ugyanúgy felfedezhető a regéci viszonyok között is. Ez a várkapitány-provizor feladatköreinek változásában mutatkozik meg, amely utóbbi jogköreinek szélesítésében csúcsosodik ki. Az igazgatási rendszerben a legjelentősebb átalakulás a kamarai igazgatás időszakában történt (1686–1694). Ekkor nem csak a Rákóczi-ház kinevezett adminisztrátora, Klobusiczky Ferenc felügyelte az összes felső-magyarországi birtok gazdálkodását, hanem a Szepesi Kamara is, amely külön számvevőt nevezett ki azok ellenőrzése céljából. Bár a fejedelem nagykorúsításával, s családi birtokainak átvételével ez a rendszer véget ért, a Gazdasági Tanács felállításával hasonló struktúra lépett életbe. Mindezen változtatás ellenére egy azonban látszik: az alsóbb szinteken, jobban mondva az uradalom

szintjén nem történt változás – leszámítva persze a várkapitányi tisztség megszűnését, amely a vár felrobbantásával kapcsolatos –, azt továbbra is az udvarbíró irányította, akinek munkáját a települések szintjén ispán, s bírók segítették. A visszaélésekre egyedül az éves számadások kivizsgálásának késeisége adhatott lehetőséget, mivel arra nem ritkán a benyújtást követően évekkal került sor. Ennek ellenére saját kontóra való csalásokkal azonban nem igazán találkozunk. Igaz, igencsak érdekesek a Jantó János számára ilyen-olyan ürüggyel kifizetett hatalmas összegek. A „felsőbb szintekről” nézve, tehát az udvarbíró és prefektus részéről, az uradalom irányítása megfelelőnek mutatkozik, látjuk, vannak utasítások, amelyek a gazdasági tiszteknek szóltak, s célzatuk annak javítása. De volt-e ennek fogantatója? Az alsóbb, helyi szinteken történő igazgatásról az előbbi rend már nem mondható el. A tisztek nem a legkörültekintőbben ügyeltek oda a gazdasági élet fenntartására. Számos feljegyzés tanúskodik arról, hogy egyes réteket, szántókat vagy akár szőlőt is hagytak az enyészet sorsára jutni azzal, hogy nem műveltették őket, ezzel pedig kárt okoztak az allodiális gazdaságnak. Az udvarbírók tehát nem tudták mindig maradéktalanul érvényesíteni akaratukat, amelyből pedig az következik, hogy a helyi tisztek felügyelete nem kellőképpen zajlott, ami felveti az udvarbírók és számtartók felelősségének kérdését is.

3. 4. Milyen társadalmi változások érzékelhetőek a vizsgált korszakban?

A lakosság számának vizsgálatából az látható, hogy egyértelmű törés mutatkozik a nagyobb háborúk mentén. I. Rákóczi György hadai, illetve a császári csapatok meghatározó pusztulást hoztak a lakosság körében.

Csökkenő népesség, csökkenő igaerő az, ami az egész 17. századot jellemzi. Akármennyire is igaz, hogy a szőlőbirtokok kiút lehetőségét adták meg a jobbágyoknak, illetve a szabad elemeknek az elszegényedés lejtőjéről, összességében egy erejét elvesztő, egyre lejjebb süllyedő jobbágyi társadalommal állunk szembe. Helyzetüket csak tovább rontották a területet elhagyók, elbujdosók, illetve a mezővárosokba beköltöző nemesek, s taxára engedett jobbágyok. Utóbbi réteg egyre inkább megfigyelhető növekedése egyébként az állatállományi adatokat is befolyásolja, főként Tállyán és Szántón. Azok a szolgálók, akik fizettek úrbéres kötelezettségeik után, nem kerültek teljes felmérésre az urbáriumokban. Csupán az általuk ült sessió méretét ismerjük, azt nem, hogy hány igásállatot tartottak. Nem is volt szükség ezen adat feljegyzésére, hisz sem gyalog, sem marhával nem szolgáltak. Ugyanezen okból csökkent a feljegyzett szőlők száma is. Fizetéssel tartozó jobbágyok szőlőit nem mérték fel. Ezzel nem azt állítjuk, hogy a jobbágyi művelésű szőlők száma ne csökkent volna, hiszen a beköltöző

nemesek, illetve a felvidéki városok is mind több szőlőt vásároltak fel, viszont adatainkat valamelyest torzítja a taxát fizető jobbágyok fel nem mérése.

A szolgáló népesség, egyáltalán a lakosság összességének helyzete a telki állomány változásán is megmutatkozik. A törpetelkesek megjelenése, a pusztásodás, egykenyéren élés csak aláhúzza az elmondottakat. A jobbágyság elszegényedésének mértékét a más birtokokkal való összehasonlítási adatok mutatják meg számunkra. Különösen figyelemre érdemes az egy háztartásra jutó igásállatok aránya. Nem csak messze alulmarad ez az országos átlagszámtól, de ilyen alacsony számmal összehasonlításainkban sem találoztunk. Egyedül a rohoncszalónaki adatok mutatnak hasonlóságot, de még azok is jobbaknak bizonyultak a regéci adatoknál.

A népesség megfogyatkozása új folyamatokat indított be. Ez kihatással volt az uradalom adózási, illetőleg szolgálati rendszerére is. Egy-egy település taxára engedése esetünkben is megjelenik. Lehetne ezt az adott helység megerősödésével összefüggésbe hozni, viszont nem minden esetben szembesülünk ezzel. Bár Alsóvadászton az egy háztartásra jutó igásállatok száma viszonylag magas, a településen nagyfokú pusztásodás figyelhető meg. Mezővárosaink esetében ugyanez a helyzet. Bár kétségtelen, hogy van tőke a településen, a jobbágyok elszegényedtek. Ez az oka annak, hogy később lemondtak az egy összegben fizetett adóról, amely erre a rétegre sokkal nagyobb mértékben nehezedett. Maga Tállya az 1670-es évek közepére oly pénzszükével küszködött, hogy a város vezetése kénytelen volt többször is nem kevés kölcsönhöz folyamodni.

A népességváltozás, illetőleg egyes települések taxára engedésének hatása a szolgálati rendszerben úgy csapódott le, hogy a megmaradt szolgáló jobbágyságra nagyobb teher hárult. Emiatt, s ez ellen a jobbágyok amint, s ahogy tudtak, szót emeltek. Erre két útjuk volt. Vagy könyörgő levéllel keresték meg urukat, amelyre egyébként nem sok példa maradt fenn területünkön, vagy pedig az összeíróknak panaszkodtak, remélve, közbenjárhatnak ügyükben. Ilyen csak a legritkább esetben történhetett. Az urbáriumokban a jobbágyok szolgálatainak olvasásakor folyamatosan elénk tűnik ugyanis az a frázis, miszerint valamely település szolgálati megváltása miatt más települések jobbágyságait hajtják úrdolgára. Ahogy pedig haladunk időben előre, ezen dokumentumok olvasásában láthatjuk, hogy nem a tisztartók, akiknek korábban panaszkodtak, voltak azok, akik segítettek nekik, hanem a jobbágyok próbáltak kiutat találni terheik alól. Ezt úgy oldották meg, hogy béreseknek fizettek, hogy a nehezebb munkákat helyettük elvégezzék. Még ez is elviselhetőbbnek bizonyult, mint marhával, vagy gyalog robotolni, s így legalább a jobbágyoknak is több ideje volt saját gazdaságával foglalkozni.

A munkaerőhiány az uradalom allodiális gazdálkodásában is változást idézett elő. Ez a bérmunkások, s idénymunkások egyre szélesebb körű alkalmazásában mutatkozik meg. A fizetett szőlőmunkások megjelenése viszont nem csak ennek köszönhető. A nagy jövedelmet biztosító szőlőtermelést nem volt célszerű veszélyeztetni a jobbágyok robotmunkájával. Nem azért ment tönkre, vagy került rossz állapotba egy-egy szőlő, mert a jobbágyság nem tudta szakszerűen művelni – hiszen a jobbágyság nagy részének magának is volt szőlője –, hanem mert nem akarta. A hanyagságuk pedig sok ültetvényben kárt tett. Kifizetődőbb volt inkább a fizetett bérmunkások alkalmazása.

3. 5. Van-e gazdasági prosperitás?

Sajnos ezt nem jelenthetjük ki egyértelműen. Az uradalom forrásainak áttanulmányozása nem tükröz virágzó gazdasági életet. A regéci birtok sokkal jobb mutatókkal rendelkezett az Eszterházy Miklós nevével fémjelzett rövid időben, s ezek az adatok a gazdálkodásra, s a társadalomra egyaránt jellemzőek. Jármay Edit kutatásából pedig arra derül fény, hogy még az osztrák herceg birtoklása idején is, aki Regécet is csak egyszer látogatta meg, messze jobbak voltak a gazdálkodási adatok. Ebből az időszakból már találkoztunk boreladással, az uradalom ipari létesítményeit fejlesztették, még a sörkimérés is fellendült, ami természetesen nem elválasztható a betelepülő németsegtől. Ez pedig további pont, amiben az uradalom jobb helyzete megmutatkozik. Már az 1714-es urbáriumban is sok jövevényel találkozhatunk, akik neveikből ítélve német származásúak voltak. Német jövevények megjelenése újdonságnak számított a területen. Addig a nevek szlovák, illetve lengyel származású betelepülőkre engedtek következtetni. Az 1714-től tapasztalható német migráció viszont nem spontán jelenség volt. Az osztrák herceg intézkedéseinek egyike volt a lakosságszám növelése, amelynek keretében németeket telepített le az uradalom területén. Ezek a jövevények először a mezővárosokban, s nagyobb falvakban települtek le, s többen közülük valamilyen ipari, vagy kereskedelmi tevékenységet folytattak.

Mindezek tekintetében kijelenthetjük-e, hogy a Rákóczi-kori uradalmi gazdálkodás rossz volt? A válasz egyértelműen nem. Való igaz, hogy nem találkoztunk kereskedelemmel, s egyes mutatók igencsak ingadozó képet mutatnak, de ennek a gazdaságnak nem is ez volt lényege, nem várták el, hogy ilyet teljesítsen. Forrásaink csupán az önellátás célzatát támasztják alá, s ennek érdekében történt a gazdaság működtetése is. Ebből a szempontból viszont egy megfelelően működő rendszerrel van dolgunk, sőt, még van fejlődés, s arra való törekvés is különböző területeken. Központosítás a majorközpontok, szántóföldi művelés, szőlőbirtokok

terén, kiterjedt uradalmi alkalmazottak, fejlődő juhászat csak néhány példa erre. A legpontosabban azonban az ipari létesítmények mutatják ezt a fejlődést.

Még a pénzgazdálkodás tekintetében sem nevezhetjük a regéci gazdálkodást rossznak. Az uradalom tartalékjai bár minimálisnak látszanak (6%), ez elegendő volt az önfenntartásra, a gazdaság nem volt deficites. Ehhez természetesen az kellett, hogy a befolyt összegek egy részét visszaforgassák a gazdálkodásba, amely az uradalom legjövödelmezőbb ágazatában, a szőlőművelésben, meg is mutatkozott. Összességében a regéci birtokok pénzgazdálkodási rendszere általánosnak számított, amelyben a bevétel legnagyobb részét a borkimérés hozta, a kiadás legnagyobb részét pedig a szőlő vitte.

Látszólag több potenciál rejlett az uradalomban, mint amit a Rákóczi család ki tudott használni. Miért nem történt több? Válaszunk szerint azért, mert az uradalom önellátásra rendezkedett be, a fő cél a gazdaság fenntartása, s nem a nagy profitszerzés volt. De miért rendezkedik be egy olyan uradalom önellátásra, amelynek sokkal nagyobb gazdasági határai vannak? Ezen válasz viszont már külső tényezőket ad meg. Egy gazdaság valódi prosperitásához nyugodt gazdasági (belső- illetve külső) körülményekre van szükség, továbbá emberekre, akik a fejlesztéseket végrehajtják (építkezés) és működtetik. A 17. század nem ezekről szólt. Gyakorlatilag végig háborúk dúlnak. I. Rákóczi György, Wesselényi, majd Thököly Imre felkelése, a török kiűzése, a hegyaljai felkelés, majd pedig a szabadságharc. Ez pedig természetesen az emberi erőforrásokat is befolyásolja. A Regécen is tapasztalható pusztásodás nem egyedi, hanem országos jelenség.

Ilyen körülmények között hiába voltak próbálkozások a Rákóczi család részéről mind a lakosságszám növelésére, vagy éppen megtartására, a gazdaság élénkítésére, mindez nem érthette célját. A munkaerő és békeidő híján pedig a fejlődés eleve lehetetlen. S ezek azok, amelyek valódi gátat szabtak bármiféle magasabb eredményeket mutató gazdálkodási rendszernek, s a berendezkedést az önellátás felé tolták. Az 1646–1711 között tartó időszakot véleményünk szerint mindezek alapján a regéci uradalom történetének egyik legnehezebb korszakaként jellemezhetjük. Olyan korszaknak, amelynek éppen a nehézségen való felülemelkedés, a változtatási és újrakezdési kísérletek adhatják az értékét.

3. 6. Hol helyezhetjük el a regéci birtokot a többi Rákóczi uradalom között?

A regéci uradalom értékét a hozzá tartozó hegyaljai szőlőbirtokok, illetve a stratégiai elhelyezkedés adta. I. Rákóczi György is ezek miatt akarta magáénak tudni a birtokot, amellyel

felső-magyarországi uradalmainak számát gyarapíthatta. Kétségtelen, hogy nem Regéc hajtotta a legtöbb hasznót a család számára, viszont a század során készített becslések a birtokok magas értékét mutatják, amelyek még a sárospatakiét is meghaladták. Ilyen téren a vezető szerep Tokajt illette, nem véletlenül. A regéci uradalom elhelyezkedésénél fogva élénk kapcsolatot tartott fenn a sárospataki és a szerencsi birtokrésszel, de még Makovicával is, amely pedig igencsak nagy távolságra található tőle. Ezen kapcsolat a gazdasági együttműködést jelentette. Mielőtt megalapították volna a regéci hutát, Zboró üvegműhelyéből látták el az uradalom szükségleteit. Makovicáról viszont nem csak üveg, hanem munkások is jöttek, akiket az aratási munka idejére fogadtak fel. Arról nincs adatunk, hogy Regéc is hasonló mód közvetített volna munkarőt, viszont azt pontosan tudjuk, hogy onnan terményeket küldtek, elsősorban Szerencsre. A legnagyobb ehhez kapcsolódó kiadás II. Rákóczi Ferenc megvendégeléséhez kapcsolódik, aki, bár Szerencsen szállt meg, rengeteg élelmiszert küldtek a szomszédos birtokra. Olykor még pénzzel is kiegészítették az ottani udvarbíró, aki ugyanígy tett, ha a Regécen volt szükség a pénzre. Az uradalom még a szerencsi réteket is használta, ahol az allodiális teheneket legeltette. Viszont a Makovicai uradalom meg a regécit használta juhái időszakos tartására. De hasonló árucserékkel, küldeményekkel találkozhatunk Sárospatak felé is. Bor és gabona vezeti az ide illő listát.

Vagyis bármennyire is nem teljesített a legjövedelmezőbbben a regéci uradalom, fontos helyet foglalt el a Rákóczi család birtokainak sorában. Egy olyan gazdasági rendszer egy eleme volt, amelynek lényege a szomszédos, vagy egymáshoz közel eső birtokok együttműködésében, gazdasági segítségével fedezhető fel.

Nyilvántartási szám: DEENK/245/2021.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Veres Tünde
Doktori Iskola: Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola
MTMT azonosító: 10057853

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Magyar nyelvű könyvrészletek (3)

- Veres, T.:** Draheim Vilmos felemelkedése és bukása.
In: Hivatalnok értelmiség a kora újkori Erdélyben és a Magyar Királyságban I. : a 2018. október 18-19-én Budapesten, ugyanezzel a címmel megrendezett konferencián elhangzott előadások szerkesztett anyaga. Szerk.: Bogdándi Zsolt, Fejér Tamás, Jakó Klára, Erdélyi Múzeum Egyesület ; Budapest : MTA BTK Történettudományi Intézet, Kolozsvár, 209-229, 2020, (Erdélyi tudományos füzetek, ISSN 2068-309X ; 290.) ISBN: 9786067391541
- Veres, T.:** A regéci uradalom allodiális szőlőgazdálkodása a 17. század végén.
In: Gazdálkodás az uradalmakban. Szerk.: Szirácsik Éva, Unicus Műhely Kiadó, Budapest, 157-189, 2019, (Dominium, ISSN 2498-6216 ; 5) ISBN: 9786155084652
- Veres, T.:** A víz szerepe a regéci uradalom 17. századi mezőgazdaságában.
In: Voda v dejinnych súvislostiach = Víz szerepe a történelemben / zost. Lukás Paluga, Katarína Répásová, Ministerstvo Vnútra Slovenskej Republiky Státny Archív V Nitre, Pobočka Komárno, Komárno, 140-159, 2019. ISBN: 9788097352707

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (5)

- Veres, T.:** A regéci uradalom irányítása a 17. században.
Halg. Múhtanulm. 5, 137-159, 2021. ISSN: 2063-6024.
- Veres, T.:** Draheim Vilmos és a kincstári szőlőgazdálkodás.
Fons. 27 (1), 97-116, 2020. ISSN: 1217-8020.
- Veres, T.:** A regéci uradalom 17. század végi számadáskönyvei.
Agrártört. Szle. 50 (1-4), 111-132, 2019. ISSN: 0002-1105.
- Veres, T.:** A regéci uradalom 1680. évi urbáriumának vizsgálata.
Agrártört. Szle. 59, 93-118, 2018. ISSN: 0002-1105.
- Veres, T.:** Hajdúk a regéci uradalom területén a 17. században.
Tört. Tanulm. 25, 34-45, 2017. ISSN: 1217-4602.

További közlemények

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (7)

9. **Veres, T.:** A magyar arisztokrácia társadalmi-közéleti kapcsolatai és szerepvállalása.
Debr. Szle. 2 (2), 240-244, 2020. ISSN: 1218-022X.
10. **Veres, T.:** Draheim Lipót Vilmos birtokai.
Új Nézőpont. 7 (1), 34-42, 2020. EISSN: 2064-7042.
11. **Veres, T.:** Egy 17. századi házasságtörés háttere és következményei.
Új Nézőpont. 6 (3), 84-94, 2019. EISSN: 2064-7042.
12. **Veres, T.:** Kiszeben szabad királyi város Chramer György bíraskodása idején (1446-1447).
Tört. Tanulm. 26, 113-126, 2018. ISSN: 1217-4602.
13. **Veres, T.:** A három részre szakadt Magyarország Európában: cserekapcsolatok, kapcsolatrendszerek, képviseleti rendszerek.
Klió. 26 (4), 43-47, 2017. ISSN: 1216-2965.
14. **Veres, T.:** Megosztott Magyarország Európában [II. kötet].
Klió. 21 (3), 35-40, 2017. ISSN: 1216-2965.
15. **Veres, T.:** Megosztott Magyarország Európában - cserekapcsolatok, hálózatok és képviseletek 1541-1699. [I. köt.].
Klió. 21 (2), 19-24, 2017. ISSN: 1216-2965.

Idegen nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (1)

16. **Veres, T.:** The Estates of Leopold Wilhelm Draheim.
Tört. Tanulm. 28, 186-196, 2020. ISSN: 1217-4602.

Magyar nyelvű konferencia közlemények (1)

17. **Veres, T.:** Kérdésfelvetések egy regéci boszorkányperhez.
In: Tavasz Szél = Spring Wind 2017 : III. Kötet. Műszaki tudomány, Művészet és művészettudomány, Orvos- és egészségtudomány, Pszichológia- és neveléstudomány, Sporttudomány, Szociológia- és multidiszciplináris társadalomtudomány, Történelem- és politikatudomány. Szerk.: Keresztes Gábor, Doktoranduszok Országos Szövetsége, Budapest, 545-555, 2017. ISBN: 9786155586187

Magyar nyelvű absztrakt kiadványok (5)

18. **Veres, T.:** A regéci uradalom 17. század végi számadáskönyvei.
In: Tavasz Szél Konferencia 2019: Nemzetközi Multidiszciplináris Konferencia: Absztraktkötet. Szerk.: Németh Katalin, Doktoranduszok Országos Szövetsége, Budapest, 1, 2019. ISBN: 9786155586422

19. **Veres, T.:** A jobbágyság helyzete a Rákóczi család regéci uradalmán 17. század végi források alapján.

In: 10. Országos Uradalomtörténeti Konferencia : 1848 és az uradalmak. Szerk.: Szirácsik Éva, Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár, Budapest, 44-44, 2018. ISBN: 9789637092831

20. **Veres, T.:** A regéci uradalom 1680-ban.

In: XXXIII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia: Humán Tudományi Szekció: A pályamunkák tartalmi összefoglalói. Szerk.: Czeferner Dóra, Fedeles Tamás, PTE BTK Kari Tudományos Diákköri Tanács, Pécs, 244-244, 2017. ISBN: 9789634291244

21. **Veres, T.:** A regéci uradalom allodiális szőlőgazdálkodása a 17. század végén.

In: Gazdálkodás az uradalmakban: Programfüzet és előadás-kivonatok: 9. Országos Uradalomtörténeti Konferencia : Nemzetközi tudományos konferencia. Szerk.: Szirácsik Éva, Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár, Budapest, 39-39, 2017. ISBN: 9789637092824

22. **Veres, T.:** Kérdésfelvetések egy regéci boszorkányperhez.

In: Tavaszi szél konferencia 2017 nemzetközi multidiszciplináris konferencia : absztraktkötet. Szerk.: Keresztes Gábor, Kohus Zsolt, Szabó P. Katalin, Tokody Dániel, Doktoranduszok Országos Szövetsége, Budapest, 475, 2017. ISBN: 9786155586149

A DEENK a Jelölt által az iDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudományometriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2021.05.04.

